

Kadın Madenciler "Berberlerin Fatma Çavuş"

-Yavuz Selim İNCİ-
Maden Mühendisi

Yeraltı işletmelerine staj yapmaya gelen bayanlara hemen herkes şu soruyu sorar; "Madencilik bilecek mi seçtiniz?", "Başka iş bulamadın mı yapacak?" Bu soruyu soranların içinde toplumun tüm katmanlarında yer alan insanlar bulunmaktadır. Bu soruyu baylar sorduğu kadar bayanlar da sormaktadır. Egemen erkek ideolojisini benimsemiş olan erkekleri anlamak kolay ancak bu ideolojinin etkisindeki kadınları anlamak bir o kadar zordur. Şimdi siz olsanız, bayanların yeraltında çalışabilirliği hakkında ne düşünüyorsunuz? Karşı çıkan insanların söyledikleri ise kadınların fiziki olarak zayıf olduklarıdır. Bu tez hiçte gerçeği anlatmamaktadır. Çalıştığım iş yerlerinde kadınlardan fiziken çok daha güçsüz insanların (daha doğrusu erkeklerin) çalıştığını gördüm. Üstelik mühendis düzeyindeki bir bayanın yeraltında fiziki gücünü ya da kaslarını kullanarak çalışması da gerekmiyor. Dahası da kadınlar fiziksel çalışmayı da başarabilirler, başarmışlardır da. Buna verilecek en güzel örnek 1910'lu yıllarda SOMA'nın DARKALE KÖYÜ'nde kadınların çalıştığı yeraltı işletmeleridir. O yıllar seferberlik yıllarıdır. Erkekler askerdir. Ülkenin kömüre ihtiyacı vardır. Kadınlar yeraltında çalışarak karşılarlar bu ihtiyacı. Bu işletmenin işçileri de kadınlardır, nezaretçileri de. Kadınların yeraltında çalıştıkları gerçeği hangi yönden baksanız bakın çarpıcı derslerle doludur. Bizler demek ki bugünlerimizi bu fedakar kadınlara borçluymuşuz! Öğrendiğim bu gerçek beni huzursuz etti. Bunu araştırmam ve yazmam gerekir diye düşündüm. Bu arada hemen belirtmeliyim ki bu konuda yazılı hiçbir bilgiye ulaşamadım. Çalışanlar da hayatta değildi. Bu kişilerin torunları ile konuştum, işte bulduklarım;

1922 doğumlu Mustafa ve Saniye'den doğma Şükrü ÇOBAN 'in verdiği bilgilere göre bu madende çalışan ancak çoktan rahmetli olmuş kadınlar, şunlardır;

- Atike GOLLÜ (Gollü nene)
- Berberlerin Fatma Çavuş (Berber nene)
- Fatma KESKİN (Keskin nene)
- Akile KESKİN

Sn. Şükrü ÇOBAN'ın verdiği bilgilere göre üretilen kömür el arabaları ile ocak dışına çıkarılmış. Ocak ağzında elenen kömür, merkep ve katırlarla tren istasyonuna taşınıyormuş.

Darkale köyünün aydın, Almanya madenlerinden emekli çalışan muhtarı Mehmet Ali ÇOBAN'ın ninesi nam-ı diğer BERBERLERİN FATMA ÇAVUŞ ise ocağın nezaretçisi imiş. Muhtarın verdiği bilgiye göre; ocağın çavuşları iri yapılı, sert mizaçlı, sözü dinlenen, dirayetli kadınlardan oluşturuluyormuş. Berberlerin Fatma Çavuş da bu tanımlamalara uyan heyula gibi bir kadınmış. Yukarıda anlatılan bilgileri Osman ve Arife'den doğma, 1912 doğumlu Saim SEVİM de doğruladı.

Bu insanları tanıyıp bu bilgileri öğrendim diye çok seviniyorum. Geçmişin karanlıklarına gömülmeye yüz tutmuş bu gerçekleri anlatan yazılı belge, fotoğraf gibi belgelere ne yazık ki ulaşamadım. Bu da beni üzüyor. Ancak işte gerçekler ortada duruyor. Hem de ne dersler vererek, hem de geleceğe ışıklar saçarak!

İşte kadınların işçisi, nezaretçisi ile yeraltı ocağı çalıştırdığı gerçeği; 2000'li yıllara girerken, bayan maden mühendislerinin fiziki güçsüzlükleri nedeni ile yeraltında çalışamayacaklarını ileri sürenlerin yüzüne bir şamar gibi çarpıyor.

Şimdi ne yapılmalı; Soma'da bir madencilik müzesi kurulmalı (ne hikmetse Soma'mn yüzyıllık gerçeğini bir türlü günlük yaşantımıza taşıyamamışız), bu müzede kadın madenciler için özel bir bölüm ayrılmalı, bu özel bölümde BERBERLERİN FATMA ÇAVUŞ 'un bir heykeli dikilmelidir ki kadınlarımızı aşağılayanlara, beyni zincirlerle dolu olanlara karşı dimdik ayakta durabilsin diye.